

Mracne tajne izlaze na površinu

Author: [Geoff Parish](#)

Sudski vestaci Haskog tribunala iskopavaju stotine grobnica na teritoriji Kosova

Groblje Dragodan u Pristini mirno je i gotovo spokojno mesto. Na samoj ivici ovog prasnjavog i pretrpanog grada, s obronka na kojem se scurilo groblje, ka severu puca pogled na valovita brda. Odavde mozete videti Kosovo Polje, mesto na kome su Turci 1389. porazili Srbe. Rec je o bici koju je jugoslovenski predsednik, Slobodan Milosevic, iskoristio za raspirivanje nacionalizma.

Zato je prava ironija sto ovo groblje svedoci o jezivim rezultatima etnickog ciscenja na Kosovu.

Danas na groblju pticiju pesmu zaglusuje buka masina koje iskopavaju tela. Ovo je deo ozbiljnih napora koje ulaze Medjunarodno krivicno vece za bivsu Jugoslaviju, ICTY, sa sedistem u Hagu kako bi potkrepilo optuzbe podignute protiv Milosevica i njegova cetiri saradnika.

Vodja tima za ekshumaciju je Steve Watts, visi policijski cinovnik, krsni Englez iz Portsmoutha. Njegov tim, sastavljen od sudskih vestaka iz svih krajeva Velike Britanije, vec mesec dana radi na groblju i do sada je izvadio 90 tela, a ocekuje da ce "podici" jos mnogo vise.

"Ovo je jedno od znacajnijih mesta kada je u pitanju broj pronadjenih tela i njihovo dovodjenje u vezu s optuzbama", rekao je Watts.

ICTY je do danas identifikovao 440 mesta za ekshumaciju na teritoriji Kosova. Prosle godine, kao rezultat njihovog rada, iskopano je 2.108 tela, a cilj im je da pre zime prekopaju sva identifikovana mesta. Od aprila, kada su otkopavanja pocela, oni su zavrшили radove na 93 lokacije. O lokaciji na groblju Dragodan saznali su nakon ispitivanja lokalnog stanovnistva. Po zarkom prepodnevnom suncu, Watts i njegov tim vredno rade kako bi otkrili tajne ove lokacije.

Posto se kopanjem dodje do dubine od jednog metra, vrlo je vidljivo da je na tom mestu zemlja pomerana. U vazduhu visi mucni miris smrti. Tim za ekshumaciju ulazi u jamu i pocinje da radi lopatama i pijucima, a zatim stavljaju rukavice, dok radove koji traze preciznost obavljaju rukama.

Kada se otkrije telo u raspadanju, ono dobija svoju karticu sa brojem, zatim ga fotografisu, a onda stavljaju u crnu kesu sa patent zatvaracem i ponovo fotografisu. Ovo je deo strogog procesa sakupljanja dokumentacije koja ce poslužiti kao neoboriv dokazni materijal tuziocima u Hagu.

Ispostavlja se da je blatnjavo telo, muski les. Na njemu su patike neke tamne boje i plave pantalone. Nije odmah jasno kako je ubijen.

Uzrok smrti utvrdice sudski patolog u pristinskoj mrtvacnici. Kod nekih otkopanih tela se na lobanji jasno vidi rupa od metka. Iako se Watts godinama bavi istrazivanjem ubistava i kidnapovanja, to ga nije pripremio za strasne rezultate etnickog ciscenja.

"Mislim da covek na ovako nesto nikad ne moze da se navikne...svako se s tim nosi na svoj nacin, zadovoljstvo je u tome sto znas da si doprineo jednom procesu koji obecava da ovako nesto ne bi smelo nikada da se dogodi, da se svet s tim nece pomiriti."

Zanimljivo je da, uprkos naizgled jakim dokazima ocedaca, kopanje na nekim lokacijama ipak ne otkriva zrtve. Medjutim, iskopavanje ipak moze biti od koristi za mestane, jer im razbija strah vezan za neki komad zemlje za koji se sumnja da je bio prekopan.

Ali, ko god da se resio tela u Dragodanu, veoma se potrudio da ne bude otkriven. Uostalom, zar groblje nije idealno mesto za brisanje tragova prljavog posla ove vrste?

Timovi za ekshumaciju koriste dresiranog psa koji ih upozorava na postojanje podmetnutih eksploziva. Tela se pronalaze kopanjem izmedju dva oznacena groba. Neka su cak zakopana gotovo ispod samih zakonski odredjenih grobnica. Na nekim mestima su iskopane lesine pasa i krava, ocigledno tu zakopanih kako bi se zavarali ili usporili istrazitelji. Ove zakulisne metode svedoce o tome da zlocinci mozda bili svesni rada Tribunala u Hagu.

"Mislim da u ovo vreme u kome zivimo, ljudi moraju biti svesni da ce u jednom trenutku doci neko poput nas ko radi za ICTY u potrazi za zlocincima", rekao je Watts.

Pre rucka, tim je iskopao sest tela koja ce uskoro biti odnesena u mrtvacnicu na autopsiju. Odeca svake od zrtava bice oprana i fotografisana digitalnom kamerom, a slika ce onda biti ubacena u kompjuterske podatke. Ljudi ciji su rodjaci i prijatelji nestali pogledace ove fotografije. To je deo procesa koji Watts naziva "vise-aspektnom" prirodom njihovog posla: sakupljanje dokaza za optuznice, obezbedjivanje informacija za rodbinu i davanje jasnije slike o tome sta se dogadjalo tokom mracnih dana kada je na snazi bilo etnicko ciscenje.

"Veoma je vazno omoguciti ljudima da saznaju sta se dogodilo sa njihovim voljenima, kao i obavestiti lokalnu zajednicu o srazmerama ratnih zlocina", rekao je on. "Saznanje o uzasima koji su se ovde dogodili doprinosi vracanju stabilnosti u provinciju."

Watts i njegov tim zavravaju radni dan negde oko rucka. Suvise je vruce da bi se nastavilo s radom. Polivaju jedan drugoga vodom kako bi se rashladili. Sutra ujutro ce se vratiti da nastave ovaj sumoran, ali koristan posao.

Geoff Parish radi kao novinar za Australijsku televizijsku korporaciju.

Location: [Balkans](#)
[Kosovo](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/mracne-tajne-izlaze-na-povrsinu>